

PROGRAMI ZA MLADE I ODRASLE S INVALIDITETOM U KNJIŽNICI JELKOVEC

Programs for Youth and Adults with Disabilities in Jelkovec Library

Primljeno: 12. 4. 2024.
Prihvaćeno: 20. 5. 2024.

**TEMA
BROJA**

Ana Pavlek

Knjižnice grada Zagreba: Knjižnica Jelkovec
ana.pavlek@kgz.hr

Sažetak

U cilju poticanja čitanja, cjeloživotnog učenja i društvene inkluzije djece s teškoćama u razvoju te mladih i odraslih osoba s invaliditetom, Knjižnice grada Zagreba od 2007. godine provode projekt *Knjižnica širom otvorenih vrata*. Knjižnica Jelkovec, ogranak Knjižnice Sesvete i dio mreže Knjižnica grada Zagreba, uključuje se u spomenuti projekt 2015. godine, nekoliko godina nakon otvorenja u novom zagrebačkom naselju Novi Jelkovec (u početku Sopnica-Jelkovec). Osobitost naselja su ustanove socijalne skrbi, koje u Novom Jelkovcu pružaju i uslugu organiziranog stanovanja za osobe s autizmom, s tjelesnim invaliditetom i s intelektualnim teškoćama. Knjižnica Jelkovec smještena je u suvremenoj i pristupačnoj zgradi pa suradnju u okviru projekta započinje organizirajući grupne posjete knjižnici te postavljajući izložbe korisnika Centra za autizam Zagreb. Sljedećih godina Knjižnica organizira i druge vrste programa u koje uključuje nove članove te korisnike s invaliditetom uspostavljajući suradnju s Centrom za rehabilitaciju Stančić, Centrom za rehabilitaciju Zagreb te s Centrom za pružanje usluga u zajednici Novi Jelkovec. U razdoblju epidemije bolesti COVID-19 prekidaju se sve aktivnosti, a nakon ukidanja epidemioloških mjera, u 2022. godini, suradnja se sa spomenutim ustanovama nastavlja te se pokreću nove suradnje, i to s Centrom za odgoj i obrazovanje Goljak te s Društvom osoba s cerebralnom i dječjom paralizom Zagreb – CeDePeom Zagreb. S obzirom da se u okviru suradnji s COO Goljak i CeDePeom Zagreb više radi s mladim i mladim odraslim osobama, posebna se pozornost posvećuje poticanju čitanja, razvijanju informacijske i drugih pismenosti te uključivanju u život zajednice.

Abstract

With the aim of promoting reading, lifelong learning and community inclusion of children with developmental difficulties and youth and adults with disabilities, the Zagreb City Libraries have been conducting the Library Doors Wide Open project since 2007. The Jelkovec Library, a branch library of the Sesvete Library and part of the Zagreb City Library network, got involved in the project in 2015, several years after it had been opened in the new Zagreb neighborhood Novi Jelkovec (previously Sopnica-Jelkovec). The particularities of the neighborhood are the social care institutions which also offer the service of organized accommodation for persons with autism, physical disability or intellectual difficulties in Novi Jelkovec. The Jelkovec Library is situated in a modern and accessible building so it started its involvement in the project by organizing group visits to the library and exhibitions of the Zagreb Center for Autism users. In the following years the Library had organized additional types of programs inclusive of new members and users with disabilities by establishing cooperation with the Stančić Center for Rehabilitation, Zagreb Center for Providing Services in Community. During the COVID-19 pandemic all activities had been interrupted, and after the epidemiological measures were lifted in 2022, the cooperation with the above-mentioned institutions have been restarted and new collaborations have been established - with the Goljak Center for Education and Zagreb Association of Persons with Cerebral Palsy and Polio (Cro. abbr. CeDePe Zagreb). Considering that the cooperations with Goljak Center and CeDePe Zagreb involve more

U radu se donosi kratak pregled održanih programa za osobe s invaliditetom u Knjižnici Jelkovec, a prije svega opis programa za mlade i mlade odrasle osobe s invaliditetom.

Ključne riječi: informacijska pismenost, mlade i odrasle osobe s invaliditetom, poticanje čitanja, uključenost u zajednicu, ustanove socijalne skrbi

youth and young adults, a special emphasis is given to promoting reading, developing information and other literacies, and inclusion in the community life. This paper gives a brief overview of the conducted programs for persons with disabilities in the Jelkovec Library, with a focus on the description of the programs for youth and young adults with disabilities.

Keywords: information literacy, youth and adults with disabilities, reading promotion, community inclusion, social care institutions

Početak novog tisućljeća, kada je doneseno više dokumenata, strategija i akcijskih planova za izjednačavanje prava osoba s invaliditetom, i knjižničarska je zajednica donijela niz smjernica za razvoj knjižničnih službi i usluga kako bi osobe s invaliditetom imale jednake mogućnosti u korištenju knjižnica. Stoga su 2007. godine Knjižnice grada Zagreba različite programe poticanja čitanja, cjeloživotnog učenja i društvene uključenosti djece s teškoćama u razvoju te mladih i odraslih s invaliditetom objedinile u zajednički projekt pod nazivom *Knjižnica širom otvorenih vrata*. Knjižnice grada Zagreba za projekt su iste godine dobile drugu nagradu Zaklade ERSTE na Natječaju za projekte za društvenu integraciju u zemljama Srednje i Jugoistočne Europe.¹ U okviru projekta organiziraju se sljedeće aktivnosti: igraonice – pričaonice – maštaonice za djecu s teškoćama sluha, govora, čitanja i pisanja; čitateljski klubovi za mlade i odrasle korisnike s invaliditetom; različita kulturna događanja i radionice za sve dobne skupine; glazbeni edukacijski susreti za slijepu i slabovidnu djecu i mladež; izrada taktilnih slikovnica za slijepu i slabovidnu; kolektivni posjeti knjižnici članova udruga i polaznika centara za djecu, mlade i odrasle s posebnim potrebama te volonterski rad osoba s posebnim potrebama.²

Dio ovih aktivnosti provodi se i u Knjižnici Jelkovec. Knjižnica Jelkovec ogranak je Knjižnice Sesvete i dio je mreže Knjižnica grada Zagreba. Nova knjižnica u mreži narodnih knjižnica grada Zagreba predviđena je u detaljnom planu uređenja stambenog naselja Sopnica-Jelkovec 2003. godine. Izgradnja knjižnice započela je 2009. godine prema idejnom projektu koji je izrađen godinu dana ranije. Zgrada knjižnice projektirana je kao samostojeći objekt površine oko 900 m² na četiri etaže te je prva namjenski građena zgrada za narodnu knjižnicu u Zagrebu. Primopredaja prostora obavljena je u veljači 2012., a svečano otvorenje i početak rada odveli su se u prosincu iste godine.

S obzirom na to da se radi o samostojećoj zgradi, prilaz glavnom ulazu u knjižnicu omogućen je sa svih strana, a pristupačan je prilaz sa zapadne strane preko platoa te istočni prilaz sa šetnice gdje postoji rampa.³ Knjižnica ima lift pa je svim korisnicima omogućen pristup svim razinama: podzemnoj s multimedijalnom dvoranom i sanitarnim čvorovima, od koji je jedan namijenjen osobama s invaliditetom, prizemlju s glavnim informativnim i posudbenim pultom te čitaonicom dnevnog tiska i časopisa, prostoru i zbirkama dječjeg odjela na prvom katu te prostoru i zbirkama odjela za odrasle na drugom katu. Smještaj i visina polica prilagođeni su

¹ Čičko, H. Projekt „Knjižnica širom otvorenih vrata“. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 53, 2(2010.), str. 11-12. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/120430> (5. 4. 2024.)

² Knjižnica širom otvorenih vrata. kgz. URL: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznica-sirom-otvorenih-vrata-5993/5993> (5. 4. 2024.)

³ Klak Mršić, I.; Matijević Kunst, M. Knjižnica Jelkovec : prvih deset godina. // Novi uvez : Glasilo Zagrebačkoga knjižničarskog društva, XXI, 40(2023), str. 84-85. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/452288> (5. 4. 2024.)

osobama u invalidskim kolicima te se one mogu slobodno kretati između polica, a građa u slobodnom pristupu im je dostupna. Iako su daljnja poboljšanja u prostoru moguća, riječ je o vrlo modernom i pristupačnom prostoru.⁴

Stoga Knjižnica Jelkovec već 2013. godine započinje suradnju s Centrom za autizam Zagreb, no tek se 2015. godine službeno uključuje u projekt *Knjižnica širom otvorenih vrata* na temelju ove suradnje. Centar za autizam specijalizirana je ustanova za rehabilitaciju djece, mladeži i odraslih osoba s autizmom, koja od 2011. godine pruža uslugu organiziranog stanovanja svojim korisnicima u naselju Sopnica-Jelkovec (kasnije Novi Jelkovec).⁵ U 2015. godini suradnja s Centrom za autizam obuhvaćala je grupne posjete, likovne radionice i izložbe te obilježavanje Svjetskog dana svjesnosti o autizmu. Iste godine započinje i suradnja s Centrom za rehabilitaciju Stančić (Centar Stančić), ustanovom socijalne skrbi koja pruža socijalne usluge djeci i odraslim osobama s intelektualnim teškoćama. Dislocirana jedinica organiziranog stanovanja s Dnevnom centrom Jelkovec počela je s radom u naselju godinu dana ranije.⁶ Korisnici Centra Stančić u 2015. godini sudjelovali su u kreativnim radionicama i predstavi. U 2015. godini u okviru projekta ukupno je održano 224 događanja s 1300 posjeta.⁷

Sljedeće godine suradnja na organizaciji kulturnih događanja i različitih radionica nastavlja se s obje ustanove, a u okviru suradnje s Centrom Stančić u prostoru knjižnice održavani su i programi samozastupanja, na kojima su štićenici sami preuzimali uloge voditelja te uz nadzor otvarali teme i pitanja koje su smatrali važnima za raspravu.

U 2016. godini održano je ukupno 235 događanja s 1201 posjetom u okviru projekta.⁸ U 2017. godini u knjižnici su organizirana, uz uobičajena događanja i kreativne radionice, druženja korisnika Centra za autizam s volonterima Srednje škole Jelkovec i sa studentima Zdravstvenog veleučilišta i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u Zagrebu. U 2017. godini u okviru projekta održano je 205 događanja s ukupno 1240 posjeta.⁹ U 2018. godini započeta je suradnja s Centrom za rehabilitaciju Zagreb, ustanovom pod nadležnošću Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, koja u naselju također pruža uslugu organiziranog stanovanja.¹⁰ Uz redovite likovne i kreativne radionice organizirane su i individualne radionice informacijskog opismenjavanja za korisnike Centra za rehabilitaciju Zagreb. U okviru projekta u 2018. godini održano je 74 događanja s 1248 posjeta.¹¹ Suradnja je nastavljena sa svim ustanovama i tijekom 2019. godine na organizaciji kulturnih događanja, edukativnih predavanja, kreativnih i informacijskih radionica te obilježavanja važnih datuma. U 2019. godini u okviru projekta održano je 70 događanja s 1209 posjeta.¹²

Početak 2020. godine obilježila je epidemija bolesti COVID-19, ali dio posjeta i radionica s korisnicima ustanova socijalne skrbi uspio se održati te je zabilježeno 129 posjeta.¹³ Naredne 2021. godine zbog strogih epidemioloških mjera s korisnicima stambenih zajednica različitih socijalnih ustanova nisu održavana događanja uživo. Organizirana je svega jedna izložba, jedna informacijska radionica s četiri polaznika te je u okviru knjižničnog projekta *Književni kulturni lift* objavljen jedan literarni uradak korisnika Centra za pružanje usluga u zajednici Novi Jelkovec.¹⁴

⁴ Smjernice za pristupačnost narodnih knjižnica / uredile Karolina Zlatar Radigović i Dijana Sabolović-Krajina. Prilagođeno i dopunjeno hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatska knjižnica za slijepe ; Koprivnica: Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2022. Str. 28-34.

⁵ Centar za autizam. URL: <https://www.centarzaautizam.hr/index.php?lang=hr> (6. 4. 2024.)

⁶ Centar za rehabilitaciju Stančić. URL: <https://centar-stancic.hr/> (6. 4. 2024.)

⁷ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2015. godini.

⁸ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2016. godini.

⁹ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2017. godini.

¹⁰ Centar za rehabilitaciju Zagreb. URL: <https://www.czzagreb.hr/> (8. 4. 2024.)

¹¹ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2018. godini.

¹² Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2019. godini.

¹³ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2020. godini.

¹⁴ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2021. godini.

Upravo je s ovom ustanovom intenzivirana suradnja u 2022. godini nakon ukidanja epidemioloških mjera. Centar za pružanje usluga u zajednici Novi Jelkovec ustanova je socijalne skrbi čiji je osnivač Grad Zagreb, a osnovana je 2017. godine. Centar pruža usluge rane razvojne podrške i psihosocijalne podrške djeci s teškoćama u razvoju te usluge organiziranog stanovanja za odrasle osobe s tjelesnim invaliditetom.¹⁵ U suradnji s Centrom Novi Jelkovec organizirane su radionice, recitali i izložbe.

U drugoj polovini godine uspostavljena je suradnja i s Centrom za odgoj i obrazovanje Goljak. Učenici Centra su mladi s motoričkim i drugim pridruženim teškoćama i/ili kroničnim bolestima. U cilju približavanja knjige i knjižnice ovoj skupini mladih, organizirana je multisenzorička pričaonica po uzoru na pričaonice autorice Jelene Pervan. Potaknuta inozemnim primjerima, prije svega radom organizacije Bag Books te stručnjakinje i autorice Joanne Grace, Jelena Pervan¹⁶ kreirala je vlastiti program multisenzoričkog pripovijedanja. Na temelju svojih slikovnica i slikovnica drugih autora, Jelena Pervan osmislila je senzoričke priče, priče koje nastaju spajanjem pripovijedanja i osjetilnih iskustava. Upravo su multisenzoričke pričaonice, odnosno višeosjetilne pričaonice, jedno od preporučenih događanja u hrvatskom izdanju *Smjernica za pristupačnost narodnih knjižnica* iz 2022. godine.

Način na koji se djeci i mladima s teškoćama u razvoju može približiti priča, njezina je stalna preokupacija pa je s književnim programom, u okviru kojeg je nastala zbirka priča *Čarapica Pričalica*, započela obilaziti rehabilitacijske ustanove diljem Hrvatske.¹⁷

U okviru projekta Knjižnica širom otvorenih vrata u 2022. godini u Knjižnici Jelkovec održano je 24 događanja sa 700 posjeta.¹⁸ Suradnja sa svim suradničkim ustanovama socijalne skrbi posebno oživljava u 2023. kada se sve intenzivnije organiziraju razna događanja uživo. U 2023. godini u okviru projekta održano je 67 događanja s ukupno 1614 posjeta.¹⁹ U okviru suradnje s Centrom za odgoj i obrazovanje Goljak jednu od multisenzoričkih pričaonica održala je Jelena Pervan.

Suradnju s Centrom za odgoj i obrazovanje Goljak, osim spomenutog programa, obilježava i druženje roditelja učenika u prostoru knjižnice pa se koriste razne prigode za okupljanje mladih i njihovih skrbnika i za njihovo uključivanje u život knjižnice. Pokrenuta je i suradnja s Društvom osoba s cerebralnom i dječjom paralizom Zagreb – CeDePeom Zagreb. CeDePe Zagreb udruga je koja skrbi za djecu i odrasle osobe s cerebralnom paralizom i ostalim motoričkim teškoćama, a vode je osobe s invaliditetom ili njihovi skrbnici. Udruga je osnovana u cilju promicanja zajedničkih interesa i prava djece, njihovih roditelja, staratelja i osoba s invaliditetom nastalih kao posljedica cerebralne i dječje paralize.²⁰ Iako je želja članova CeDePa bila da sudjeluju u

¹⁵ Centar Novi Jelkovec. URL: <https://cnjzg.hr/> (8. 4. 2024.)

¹⁶ Autorica multisenzoričkih pričaonica Jelena Pervan rođena je u Splitu 1992. godine. Diplomirala je na Fakultetu političkih znanosti. Tekstovi su joj objavljeni u časopisima za djecu *Prvi izbor*, *Radost*, *Moj Planet* i *Smib* te na obiteljskom portalu Klinfo.hr gdje se bavila temama iz kulture, umjetnosti te dječjeg razvoja. Nekoliko godina radila je kao pisac kreativnih tekstova te asistent na programu za djecu s teškoćama u razvoju u udruzi CRVENI NOSOVI klaunovi doktori. Napisala je dvije zbirke priča, jedan roman te četrnaest slikovnica za djecu, od kojih su serijal o medvjediću Hrkalu te serijal o Mrljeku i Prljeku postigli velik uspjeh među djecom. Osnivačica je Hrkalove škole kreativnog pisanja i suosnivačica škole pisanja za djecu s teškoćama u čitanju i pisanju *Superjunaci pišu*, koju je vodila u suradnji s logopedinjom Martinom Labaš Batković.

¹⁷ Čitanje i ljubav prema pričama potiče na interaktivnim književnim druženjima s djecom koje redovito održava u knjižnicama, školama, vrtićima te na dječjim festivalima. Za rad s djecom s teškoćama u razvoju educirala se na različite načine: završila je tečaj hrvatskog znakovnog jezika, edukaciju *Različiti pristupi terapeutske igre u radu s djecom s teškoćama u razvoju* Centra Proventus, edukaciju *Ekspresivne art terapije u edukaciji i rehabilitaciji* Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta te radionicu *Korištenje vizualne podrške u radu s djecom na spektru autizma* stručnjakinje Martine Trnke. Od 2013. godine članica je Hrvatskog društva književnika za djecu i mlade, a od 2019. vlasnica obrta Piskinja te Kuće od priča, u kojima se bavi podukom djece i pisanjem. Za svoj kontinuirani rad na približavanju priče djeci s teškoćama u razvoju dobila je nagradu Ponos Hrvatske 2022. godine.

¹⁸ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2022. godini.

¹⁹ Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2023. godini.

²⁰ CeDePe Zagreb. URL: <https://cedepe.hr/> (12. 4. 2024.)

multisenzoričkim pričaonicama, za ovu skupinu korisnika organizirane su likovno-poetske radionice jer su primjerenije njihovoj dobi. Naime, većina članova CeDePea su mlade odrasle i odrasle osobe. Na susretima je čitana poezija, a zatim su polaznici sudjelovali u opuštajućim likovno-kreativnim aktivnostima. Nakon nekoliko radionica, koje su organizirane kao svojevrsna priprema za književni susret, članovi CeDePea sudjelovali su na predstavljanju zbirke pjesama *Šuma* pjesnika Ivana Babića. Nakon razgovora o njegovom životnom putu i pisanju, nakon čitanja pjesama iz zbirke, autor Ivan Babić darovao je svakom sudioniku primjerak zbirke pjesama *Stihovodi*.

Slika 1. Multisenzorička pričaonica sa spisateljicom Jelenom Pervan

Slika 2. Taktilni poticaj kao dio multisenzoričkog pripovijedanja

Slika 3. Književni susret s pjesnikom Ivanom Babićem

Osim likovno-poetskih radionica i književnog susreta, za članove CeDePea važno je bilo i sudjelovanje u prvoj radionici projekta društveno korisnog učenja, koji su provodili studenti s Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Studenti su za mlade odrasle iz CeDePea osmislili niz radionica na temu informacijske pismenosti, korištenja društvenih mreža i sigurnosti na internetu, koje su provođene i tijekom 2024. godine. Dok su studenti stjecali prva iskustva osmišljavajući i provodeći projekt u zajednici, koristeći znanja stečena na studiju, polaznici radionica usvajali su korisne informacije i stjecali kompetencije povezane s novim tehnologijama. Iako bez iskustva u poučavanju i u radu s osobama s invaliditetom, studenti su pod mentorstvom knjižničarki uspostavili vrlo dobru komunikaciju s članovima CeDePea, stvorili ugodnu atmosferu i zainteresirali mlade s invaliditetom za važne i aktualne teme iz područja informacijskih tehnologija. Svi su sudionici projekta bili vrlo zadovoljni provedbom.

Knjižnica Jelkovec i u budućnosti planira organizirati razna događanja u okviru projekta *Knjižnica širom otvorenih vrata*, posvećujući pozornost povezivanju osoba s invaliditetom i osoba bez invaliditeta iz lokalne i drugih zajednica i poticanju osoba s invaliditetom na sudjelovanje u planiranju i provedbi knjižničnih događanja jer uključenost u zajednicu podrazumijeva aktivnu uključenost u aktivnosti koje su obilježene međuljudskim interakcijama.²¹

²¹ Leutar, Z.; Buljevac, M. Osobe s invaliditetom u društvu. Zagreb: Pravni fakultet : Studijski centar socijalnog rada : Zavod za socijalni rad, 2020. Str. 151.

Literatura

1. CeDePe Zagreb. URL: <https://cedepe.hr/> (12. 4. 2024.)
2. Centar Novi Jelkovec. URL: <https://cnjzg.hr/> (8. 4. 2024.)
3. Centar za autizam. URL: <https://www.centarzaautizam.hr/index.php?lang=hr> (6. 4. 2024.)
4. Centar za rehabilitaciju Stančić. URL: <https://centar-stancic.hr/> (6. 4. 2024.)
5. Centar za rehabilitaciju Zagreb. URL: <https://www.crzagreb.hr/> (8. 4. 2024.)
6. Čičko, H. Projekt „Knjižnica širom otvorenih vrata“. // Vjesnik bibliotekara Hrvatske, 53, 2(2010.), str. 11-12. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/120430> (5. 4. 2024.)
7. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2015. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2016.
8. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2016. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2017.
9. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2017. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2018.
10. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2018. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2019.
11. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2019. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2020.
12. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2020. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2021.
13. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2021. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2022.
14. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2022. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2023.
15. Izvještaj o radu Knjižnice Jelkovec u 2023. godini. Zagreb: Knjižnice grada Zagreba, 2024.
16. Klak Mršić, I.; Matijević Kunst, M. Knjižnica Jelkovec : prvih deset godina. // Novi uvez : Glasilo Zagrebačkoga knjižničarskog društva, XXI, 40(2023), str. 84-85. URL: <https://hrcak.srce.hr/file/452288> (5. 4. 2024.)
17. Knjižnica širom otvorenih vrata. kgz. URL: <https://www.kgz.hr/hr/knjiznica-sirom-otvorenih-vrata-5993/5993> (5. 4. 2024.)
18. Kuća od priča. URL: <https://kucaodprica.com/> (12. 4. 2024.)
19. Leutar, Z.; Buljevac, M. Osobe s invaliditetom u društvu. Zagreb: Pravni fakultet : Studijski centar socijalnog rada : Zavod za socijalni rad, 2020.
20. Pavlek, A.; Tanković, R.; Dragaš, B. Programi poticanja čitanja za ranjive skupine u Dječjoj knjižnici Marina Držića. // Dani hrvatske knjige i riječi : Zbornik radova s Međunarodnog znanstveno-stručnog skupa 2020. : Subotica, 2. X. 2020. / uredila Katarina Čeliković. Subotica: Hrvatska čitaonica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, 2021. Str. 49-63
21. Smjernice za pristupačnost narodnih knjižnica / uredile Karolina Zlatar Radigović i Dijana Sabolović-Krajina. Prilagođeno i dopunjeno hrvatsko izdanje. Zagreb: Hrvatska knjižnica za slijepe; Koprivnica: Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2022.